

BÜTÇENİN 2025 İÇİN SÖYLEDİKLERİ, SÖYLEMEDİKLERİ

Bütçe hedefleri açısından zor bir yıl

Enflasyonla mücadele bağlamında iç ekonominin fazla ısınmasının/hareketlenmesinin istenmeyeceğini düşünürsek, vergi gelirleri hedefi açısından zor bir yıl bizi bekliyor.

Bu önermenin diğer tarafı da bize, '2025'te yeni vergisel tedbirlerle karşı karşıya kalmamız kuvvetli bir ihtimal' diyor.

EMRAH AKIN

BDO Şirket Ortağı /
YMM / T24 Yazarı

Uzun bir süredir gündemimizin tepesinde ekonomi var. 2024 boyunca salt para politikasını değil maliye politikasını ve hatta ikisinin uyumunu da sıkça konuştuk. Görünen o ki, bu konular 2025'te de masada olmaya devam edecek. Bütçe kanun teklifiyle birlikte kamu kesiminin gelecek yıla ilişkin mali ve ekonomik beklentilerini de görmüş oluyoruz. Mali disiplin anlamında son yıllarda tökezleyen bütçelerimiz -eski saygınlıklarında olmasalar bile- ekonomi ve maliye dünyası profesyonelleri ve reel kesim için hâlâ oldukça kıymetli belgeler. 2025 Bütçesi'nin söylediklerine ve söylemediklerine biraz daha yakından bakmak bu açıdan kıymetli.

AÇIK, MAASTRICHT KRİTERİ'NİN SINIRINDA!

Öncelikle 2025 bütçe teklifinin satır başlarına bakalım: Teklifte 14 trilyon 731 milyar TL gider, 12 trilyon 800 milyar TL de gelir öngörülüyor. Bu durumda 2025 sonunda bizi 1 trilyon 931 milyar TL bütçe açığı bekliyor.

Bu açığın, GSYH'ye oranının da yüzde 3,1 olması öngörülüyor. Öngörülen bu oran tutturulursa, bütçe açığının GSMH'ye oranının en fazla yüzde 3 olmasını öngören ve mali disiplin için çok önemli bir çıpa olan Avrupa Birliği Maastricht Kriteri'nin sınırına 2025 sonunda dayanacağımızı not etmiş olalım.

Dünyanın en büyük ekonomileri ve hatta AB üyesi ülkelerin tamamına yakını için bile tutturul-

ması oldukça zor olan bu yüzde 3'lük hedefin tutturulması bizim için neden çok önemli? Ülkemizde ekonomik istikrar ve sağlıklı büyümenin en önemli anahtarlarından birisi 'mali disiplin' olduğu, para ve maliye politikasında uyumu yakalamadan ekonomik manada düzlüğe çıkmamız neredeyse imkânsız hâle geldiği için!

GİDERLER TARAFI

2025'te öngörülen 14 trilyon 731 milyar TL bütçe gideri içerisinde 5 trilyon 813 milyar TL ile 'cari transferler' başı çekiyor, ardından da 3 trilyon 911 milyar TL ile 'personel giderleri' geliyor. 2023'te yaşadığımız deprem felaketi için bütçede ayrılan kaynak ise 584 milyar TL. 2024'te mali yükü 752 milyar TL civarında olan EYT'nin maliyetinin 2025'te 1 trilyon 200 milyar TL olacağı öngörülmüş. EYT maliyetinin bütçe etkisinin -artarak- kalıcı, deprem maliyetinin ise geçici olduğu da dikkatten kaçırılmamalı.

Maliye politikasının temel olarak üç ana bileşeni bulunuyor; kamu harcamaları, vergi politikası ve borçlanma. Bu üç bileşenin dengeli olarak uygulanmadığı bir maliye politikası stratejisi de doğal olarak başarılı olamıyor. Başarısız bir maliye politikası stratejisiyle para politikasını desteklemek ve bu yolla enflasyonla mücadele etmek de neredeyse imkânsız... Özetle kamu harcama disiplini 2025'te -özellikle enflasyonla mücadelede- kritik bir öneme sahip.

Merkez Bankası'nın Kasım'da yayımladığı 4. Enflasyon Raporu'nda yer alan "Mali uyumun vergi artışlarından ziyade faiz dışı harcamaların azaltılması yoluyla sağlanacak olması enflasyonla mücadele kapsamında para ve

2024'te
mali yükü 752
milyar TL civarında olan
EYT'nin maliyetinin 2025'te
1 trilyon 200 milyar TL olacağı
öngörülmüş. EYT maliyetinin
bütçe etkisinin -artarak- kalıcı,
deprem maliyetinin ise geçici
olduğu da dikkatten
kaçırılmamalı.

'Enflasyonla mücadelelerin' kritik önemde olacağı 2025'te dolaylı vergilerin enflasyonu ciddi şekilde körüklemeye potansiyeli de büyük bir sorun olacağı benziyor.

maliye politikalarının koordinasyonu açısından önem arz etmektedir" ifadesinin yukarıda kamu harcama disiplinine dair belirttiğimiz hususu desteklediğini de belirtelim.

Maliye politikasındaki aksaklıkların elbette enflasyon politikası üzerinde ciddi bir etkisi var; ancak dizginlenemeyen bir enflasyonun 'kamu harcamaları' üzerinde yıkıcı bir etkisi olduğu da unutulmamalı. Çok ayrıntısına girmeden, enflasyondaki her bir puanlık artışın, bütçe giderleri üzerine en az 55 milyar TL ek yük bindirdiğinin de altını çizelim.

GELİR CEPHESİNDE BİZİ NELER BEKLİYOR?

2025'te (ret ve iadeler dahil) vergi gelirlerinin yüzde 45,4 oranında artarak 12 trilyon 651 milyar TL'ye ulaşması planlanıyor. Ret ve iadeleri çıkardığımız zaman ise yaklaşık 11 trilyon 130 milyar TL'lik bir vergi geliri projeksiyonu yapıldığı anlaşılıyor.

Ana vergi kalemlerine bakacak olursak; 2025'te Gelir Vergisi'nden 2 trilyon 150 milyar TL (yüzde 43,9 artış), Kurumlar Vergisi'nden 1 trilyon 707 milyar TL (yüzde 52,9 artış), Özel Tüketim Vergisi'nden -ret ve iadeler dahil- 2 trilyon 145 milyar TL (yüzde 46,3 artış), dahilde alınan KDV'den -ret ve iadeler dahil- 2 trilyon 884 milyar TL (yüzde 43,5 artış) ve ithalatta

alınan KDV'den 2 trilyon 100 milyar TL (yüzde 42 artış) gelir bekleniyor.

Bu tablo bize 2025'te de vergi gelirleri hedefinin tutturulmasının, dolaylı vergilerin başarısına bağlı olduğunu ortaya koyuyor. Enflasyonla mücadele bağlamında, iç ekonominin fazla ısınmasının/hareketlenmesinin istenmeyeceğini düşünürsek, vergi gelirleri hedefi açısından zor bir yıl bizi bekliyor diyebiliriz. Bu önermenin diğer tarafı da bize, '2025'te yeni vergisel tedbirlerle karşı karşıya kalmamız kuvvetli bir ihtimal' diyor elbette.

Dolaylı vergilerin, mükellefin 'mali gücünü dikkate almayan' ve bu taraflarıyla da adil olmayan vergiler olduğu tartışılmaz. Bu açıdan bakarsak, dolaylı vergilerin en ağır etkisini toplumun en büyük kesimi, yani düşük ve orta gelir düzeyindeki mükelleflerin aile bütçesi görüyor. Özetle, gelmesi muhtemel yeni dolaylı vergi düzenlemelerinin büyük sosyal maliyetleri de göz ardı edilmemeli.

Not etmeden geçmeyelim, 'enflasyonla mücadelelerin' kritik önemde olacağı 2025'te dolaylı vergilerin enflasyonu ciddi şekilde körüklemeye potansiyeli de büyük bir sorun olacağı benziyor. Zira üzerinde nispi vergi olan bir malın maliyetindeki 1 TL'lik artış, -mali çarpan mekanizması nedeniyle- perakende fiyata çok daha yüksek bir oranda yansıyor. Buna göre,

orsal vergiler yükseldikçe, bu vergilerin uygulandığı mallardaki maliyet artışları, enflasyonu daha çok körüklüyor. Özetle, vergilendirme sisteminizde (nispi/orsal) dolaylı vergi ağırlığını artırdığınızda, vergi adaletini bozmakla kalmıyorsunuz; yarattığınız enflasyonla sosyal refahı da olumsuz etkilemiş oluyorsunuz.

Alınması muhtemel vergisel tedbirler için, yukarıda zikrettiğimiz hususların dikkate alınmasını dileyelim.

VERGİDE NELERİ KONUŞACAĞIZ?

'Enflasyon düzeltmesi' 2024'te en çok tartıştığımız konulardan birisi oldu; enflasyonun seyrine bakılacak olursa, bu konu en az iki yıl daha hayatımızda olacağı benziyor. Bu düzeltme 'vergili mi vergisiz mi olacak' tartışmaları için de 2024 hesaplarının kesinleşmesi gerekecek.

2024'te öncü sinyallerini aldığımız 'vergi harcamalarını' azaltma adımlarını 2025'te sıkça göreceğiz. Vergi harcaması kavramı mali literatürde, 'devletin gelir toplamını azaltan, standart vergi sisteminden ayrılan ayrıcalıklar veya istisna ve muafiyetler' olarak tanımlanıyor. Bütçe kanunlarımıza göre Türkiye çok

büyük vergi harcaması yapan bir ülke. 2025'te öngördüğümüz vergi harcaması tutarı tam 3 trilyon 5 milyar TL, diğer bir deyişle toplam vergi gelirlerimizin yüzde 25'inden fazlası! En büyük vergi harcaması kalemi 1 trilyon 417 milyar TL ile Gelir Vergisi (GV), onu 701 milyar TL ile Kurumlar Vergisi (KV) ve 519 milyar TL ile de KDV takip ediyor. Dolayısıyla istisna ve muafiyetlerin azaltılması/sadeleşmesi için hedefte bu kanunların olacağını söylemek yanlış olmaz; ancak GV kaynaklı vergi harcamalarının 800 milyar TL'yi aşan kısmı 'asgari ücret' için tanımlanan istisnadan kaynaklı.

Özetle GV alanında atılabilecek adımlar, KV ve KDV'ye göre oldukça sınırlı. Bu açıdan istisna ve muafiyetler bağlamında 2025 özellikle KV ve KDV açısından son derece hareketli bir yıl olacağına benziyor. Elbette vergi harcamaları bağlamında adım atmak son derece gerekli ve önemli; ancak umarız efektif olan, ekonomik anlamda değerli ve uluslararası literatürde de yer bulunan istisna ve muafiyetler bu adımlardan çok etkilenmez.

Vergisel yapılandırmalarla -aflarla- yaratmış olduğumuz 'aflla aklanmayı, bir alışkanlık hâline getirmiş' mükellef grubu, yeni bir yapılandırma/af düzenlemesini 2025'te de bekleyecek. Bütçe gelirlerinde bir tahsilat krizi yaşama ihtimalimiz, yeni bir düzenleme konusunda kamu tarafını

2025-2027 bütçe hedeflerinin de belirlendiği Orta Vadeli Program, 5 Eylül 2024'te Külliye'de Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz başkanlığında yapılan toplantıda açıklandı. Soldan sağa: Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanı İbrahim Şenel, Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar, Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Kacır, Ticaret Bakanı Ömer Bolat, Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan. (Fotoğraf Arman Önal, AA)

da motive edebilir. Bu manada belki 'matrah artırımını' içermeyen; ancak kesinleşmiş kamu alacaklarını kapsayan bir yapılandırma ile karşılaşabiliriz.

Çok ayrıntılarına girmesek de 'kayıt dışı ekonomi' ile bunun ekonomi ve vergi gelirleri üzerinde yarattığı ağır tahribat da 2025'te çok konuşacağımız konulardan birisi olacak. Özellikle de her yeni vergisel ek tedbir olasılığı ortaya çıktığında... Kayıt dışı ekonominin temellerinde yer alan 'nakit ekonomisinin yaygınlığı, mali mevzuatın karmaşıklığı, yüksek enflasyon ve işsizlik, yeterli ve isabetli inceleme yapılamaması, yüksek dolaylı vergiler' vb. konulara eğilen ve sadece palyatif tedbirlerle yetinmeyen bir kayıt dışı ekonomiyle mücadele yılı tecrübe etmeyi umalım. ●